

Juustohöylästä tositoimiin

**Julkinen talous ei oikene
koskematta eläkkeisiin ja
terveydenhuoltoon**

Jussi Pyykkönen
Konsultti, VTM

jussi.pyykkonen@ptcs.fi
[@JussiPyykkonen](https://www.instagram.com/JussiPyykkonen)
www.eva.fi

- Petteri Orpon hallituksen suunnittelemista kuuden miljardin euron sopeutuksesta on toteutumassa vain noin kolme miljardia euroa. Kestävä julkinen talous edellyttää yhteensä 13 miljardin euroa sopeutustoimia. Seuraavan hallituksen tehtäväksi jää 10 miljardin sopeutus, ellei lisäpäätöksiä tehdä.
- Ainoat kokoluokaltaan riittävän suuret sopeutuskohteet ovat eläkkeet ja terveydenhuolto.
- Eläkkeet pitää jäädyttää hallituksen loppukaudeksi ja sitoa sen jälkeen kuluttajahintaindeksiin. Eläkeikää pitää nostaa kahdella vuodella ja työttömyys- sekä opiskeluaikojen eläkekertymistä luopua.
- On kaksi tapaa hillitä käsistä riistäytyvää sosiaali- ja terveystalouden paisumista. Yksi on vakuutusmalliin siirtyminen perusterveydenhuollon rahoituksessa ja toinen on verotusoikeuden käyttöön ottaminen hyvinvointialueille.

Petteri Orpon hallituksen tavoitteena on pysäyttää valtion velkaantumiskehitys. Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus on sitoutunut vahvistamaan julkista taloutta kuudella miljardilla eurolla tämän vaalikauden aikana ja rajoittamaan julkisen talouden alijäämän enintään yhteen prosenttiin bkt:stä hallituskauden loppuun mennessä.

Petteri Orpon hallitus ei onnistu näillä näkymin tavoitteessaan.

Talouspolitiikan arviointineuvoston¹ mukaan hallitusohjelman sisältämät toimet vahvistavat julkista taloutta verrattuna lähtötilanteeseen, mutta eivät riitä vakauttamaan julkisen velan suhdetta bkt:hen eli pysäyttämään velkasuhdetta. Suomen Pankin² mukaan hallituksen suunnittelemat sopeutustoimet eivät riitä kääntämään velkaantumiskehitystä. Valtiontalouden tarkastusviraston³ (VTV) mukaan hallituksen esittämien julkisen talouden tavoitteiden toteutuminen on epätodennäköistä.

Orpon hallituksen toteuttama julkisen talouden sopeutus jää ilman uusia päätök-

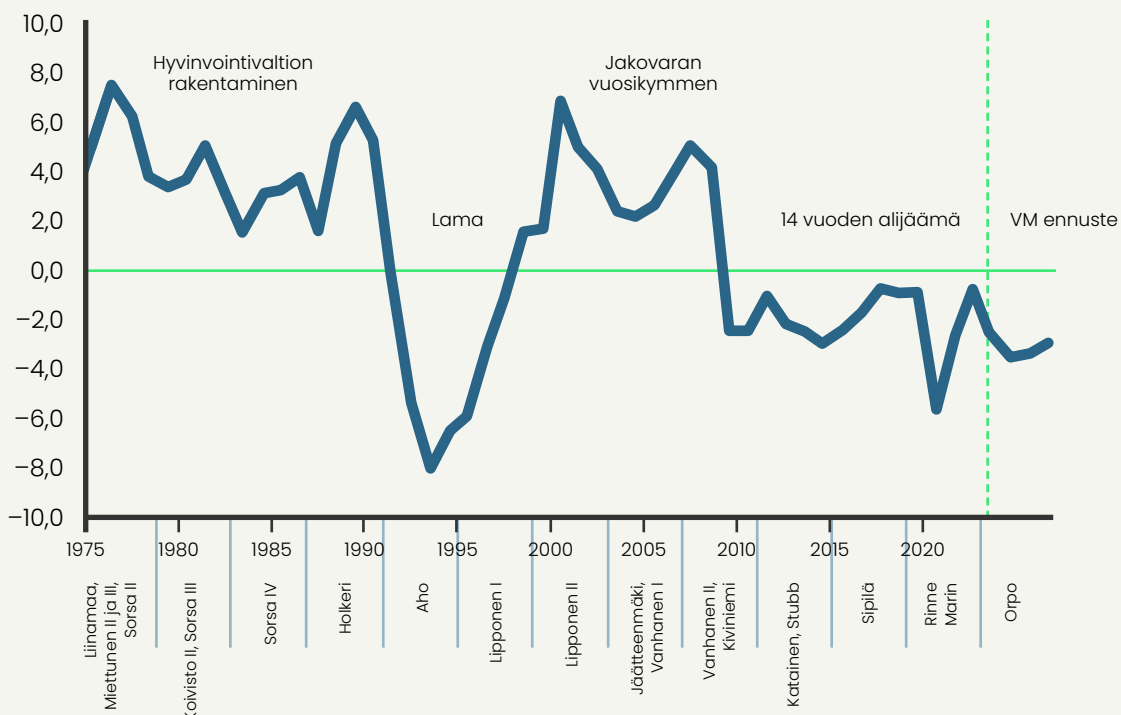
siä noin kolmeen miljardiin euroon hallitusohjelmassa linjatun kuuden miljardin euron sijaan. Tämä johtuu siitä, että hallituksen säästöpäätöksistä kaksi miljardia euroa jää todennäköisesti toteutumatta ja kaksi miljardia euroa toimia on sellaisia, jotka todennäköisesti toteutuvat vain puolittain (ks. *Sopeutustoimien kolme ryhmää*).

Tavoite karkaa ilman tositoimia

Valtion nettolainanotoksi arvioidaan 12,9 miljardia vuonna 2024. Valtiovarainministeriön viimeisimmän käytettävissä olevan ennusteen⁴ mukaan alijäämän ennakoidaan pysyvän seuraavien vuosien aikana reilusti yli kolmessa prosentissa bkt:sta (ks. Kuvio 1).

Talouspolitiikassa pitäisi aina olla liikkumavaraa, koska muuten uudet menotarpeet syövät toteutetut säästöt. Ilmastonmuutoksen eteneminen ja geopoliittinen vastakkainasettelu luovat merkittävää epävarmuutta Suomen talouden ja julkisen talouden näkymiin.⁵

Kuvio 1. Julkisen talouden yli- tai alijäämä (% bkt:sta)

Sopeutustoimien kolme ryhmää

Petteri Orpon hallituksen sopeutustoimet jakautuvat kolmeen ryhmään: toteutuviin sopeutuksiin, osittain toteutuviin sopeutuksiin ja epätodennäköisiin sopeutuksiin (Taulukko 1). Sopeutustoimien luokittelu näihin ryhmiin auttaa hahmottamaan, miksi hallituksen sopeutustoimien tavoitetaso ei toteudu kuin puolittain.

- *Toteutuvilla sopeutuksilla* tarkoitetaan suorien budjettipäätösten nettovaikutusta julkiseen talouteen. Hallitus tekee menolisäyksiä sekä toteuttaa leikkauksia. Näiden päätösten erotus on toteutuvat säästöt.
- *Osittain toteutuviin sopeutuksilla* viitataan reformeihin (ns. rakenteellisiin uudistuksiin), joiden voidaan tutkimusten perusteella ennakoida tuottavan säästöjä, mutta toteutumisen mittakaava ei ole varmuudella etukäteen tiedossa.
- *Epätodennäköisillä sopeutuksilla* tarkoitetaan sellaisia hallitusohjelman kirjauksia, joiden toteutuminen on enemmän toiveiden kuin toimien varassa.

Taulukko 1. Orpon hallituksen sopeutustoimet

	Toteutuva sopeutus	Osittain toteutuva sopeutus	Epätodennäköinen sopeutus
Sopeutustoimi	Budjettipäätös	Reformi	Tavoite
Selite	Menolisäysten/veronkevennysten ja leikkausten/veronkorotusten erotus	Uudistuksien laskennalliset vaikutukset	Tavoiteluku
Esimerkki toimenpiteestä	Indeksien jäädytys	Työllisyysreformit	Hyvinvointialueiden tuottavuustavoitteet
Tavoitetaso	2 miljardia	2 miljardia	2 miljardia
Arvio toteumasta	2 miljardia	1 miljardi	0 miljardia

Tulevat taantumaiset lisäävät joka kerta alijäämiä tulevaisuudessakin kuten aina ennenkin.

EVA arvioi maaliskuussa 2023, että seuraavan talouspolitiikan johtajan tehtävänä on kasata yhteensä yhdeksän miljardia euroa sopeutustoimia kestävyysvajeen taittamiseksi, minkä lisäksi tarvitaan vielä neljän miljardin edestä toimia, joilla luodaan talouspolitiikkaan liikkumavaraa todennäköisille lisä-

menoille.⁶ EVA:n arvion mukaisesta 13 miljardin sopeutustarpeesta uupuu 10 miljardin edestä toimia (Kuvio 2).

Orpon hallitus epäonnistuu keskeisimmässä tehtävässään, julkisen talouden vakauttamisessa, ellei se päättää merkittävistä lisätoimista kevään 2024 kehysriihessä ja vuoden 2025 puoliväliriihessä. Koska maali karkaa, pelkät hitaasti vaikuttavat rakennetoi-

Toteutuvat sopeutukset. Hallitusohjelmassa linjatut säästötoimet sopeuttavat julkista taloutta vuoteen 2027 mennessä noin kahdella miljardilla eurolla.⁷ Suurimpia menoleikkauksia hallitus tekee sosiaaliturvasta. Hallitus jäädyttää useiden sosiaalietuuksien ja -avustusten indeksikoroitukset, mikä tuottaa noin 0,5 miljardin euron säästön julkiseen talouteen. Lisäksi sosiaalietuuksia leikataan 1,2 miljardin edestä. Sosiaali- ja terveydenhuollon kaavailut säästöt perustuvat toiveisiin eivätkä budjettipäätöksiin (ks. kohta Epätodennäköinen sopeutus).

Osittain toteutuva sopeutus. Osittain tai mahdollisesti toteutuviin sopeutuksiin kuuluvat erityisesti työmarkkinoihin liittyvät uudistukset. Uudistukset ovat tarpeellisia ja niiden vaikutukset talouteen positiivisia. Ne parantavat työmarkkinoiden dynamiikkaa ja sitä kautta kansantalouden suorituskykyä. On kuitenkin epävarmaa, missä määrin ja millä aikataululla tämä näkyisi valtion verotulojen kasvuna sekä säästöinä etuusmenoihin.

Hallitus on laskenut reformiensa työllisyysvaikutukseksi 74 000 lisätyöllistä ja 1,7 miljardin euron vaikutuksen julkiseen talouteen. Säästöjen arvioidaan syntyvän vähentyneiden etuusmenojen ja kasvaneiden verotulojen myötä. Talouspolitiikan arviointineuvoston⁸ mukaan työllisyysvaikutuksia koskevat ennakoarvot ovat luonteeltaan epävarmoja. Säästöjen mittakaava on riippuvainen muun muassa siitä, työllistyvätkö työttömät matalapalkkasektorille vai korkeampipalkkaisiin töihin⁹.

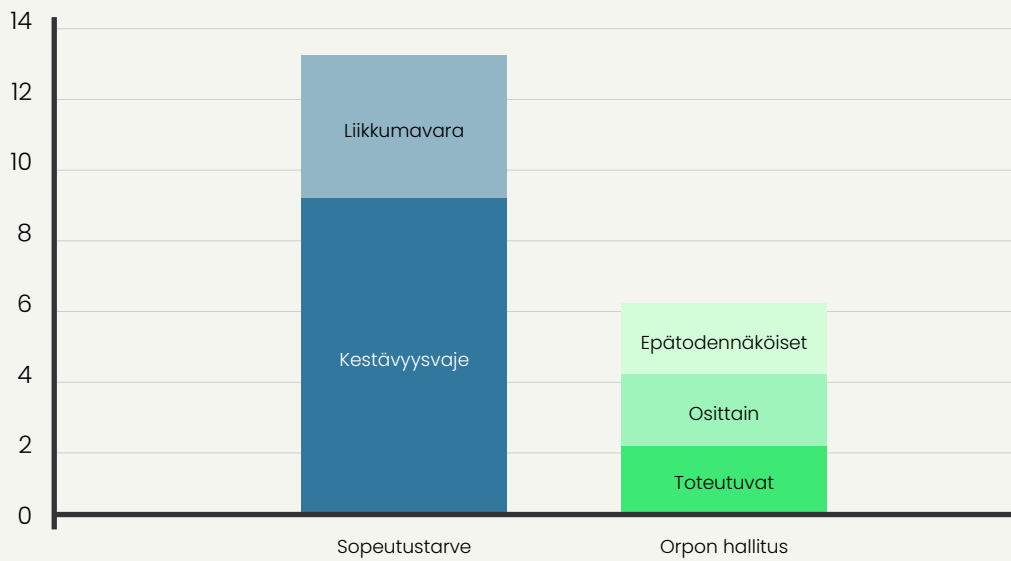
Epätodennäköinen sopeutus. Hatarimmalla pohjalla ovat tuottavuustoimet. Hallitusohjelma on pullollaan tuottavuustavoitteita ilman konkreettista sisältöä. Erityisen kyseenalaisia tuottavuustavoitteet ovat hyvinvointialueiden osalta. Hyvinvointialueilta ei leikata suoraan varoja, vaan niiden toivotaan itse saavan aikaan miljardiluokan säästöjä sotesta. Jo nyt on käynyt päinvastoin. Uudesta sosiaali- ja terveydenhuollon mallista puuttuu kova budjettikuri, jonka hyvinvointialueiden oma rahoitus (verotusoikeus) loisi. Sen sijaan niitä koskee pehmeä budjettirajoite, mikä tarkoittaa, että valtion on viime kädessä aina katettava hyvinvointialueiden menot, kun ne ylittävät budjetin. Hyvinvointialueiden menot ovat jo yli 2,1 miljardia euroa arvioitua suuremmat kuin vuosi sitten. Talouspolitiikan arviointineuvosto, Suomen Pankki ja Valtiontalouden tarkastusvirasto eivät talouspolitiikkaa koskevissa arvioissaan laske sen varaan, että hyvinvointialueiden kulujen kasvu hidastuisi.¹⁰ Kun maakuntaverot ei ole, hyvinvointialueilla on mahdollisuus rahastaa valtiota rahojen puutteessa.

met eivät riitä (ks. analyysi ss. 11–15). Julkisen talouden kokonaisuudesta löytyy kaksi merkittävää kohdetta, joista riittävän suuret säästöt voi saada aikaan: ne ovat eläkkeet (ks. ss. 7–9) ja terveydenhuolto (ks. ss. 9–11). Eläkkeistä on mahdollisuus saavuttaa merkittäviä säästöjä nopeasti. Terveystalouden remontoimien säästöpotentiaali on iso, mutta luonteeltaan epävarma. Terveystalouden säästö-

jen saaminen aikaan ei ole nopeaa, mutta ne eivät voi myöskään jäädä yksin tuottavuustavoitteiden varaan, koska muuten menojen kasvu ehtii karata käsistä (Taulukko 2).

Näiden ison kokoluokan *tositoimien* lisäksi tarvitaan edelleen joukko muita rakenteellisia uudistuksia, säästöjä ja verotoimia, jotta kestävyysvajeen kokonaisuus saadaan tilkittyä (ks. ss. 15–17).

Kuvio 2. Arvio kestävyysvajesta ja Orpon hallituksen toimista (mrd. euroa)

Taulukko 2. Eläkesopeutuksen- ja terveydenhuoltoreformin vaikutukset julkiseen talouteen

	Ehdotus	Vaikutusaika	Säästöpotentiaali (mrd. euroa)
Eläkesäästöt	Eläkkeiden jäädytys	Vaalikauden aikana	3
	Työttömyyden ja opiskeluiden ajalta kertyvistä eläkkeistä luopuminen	Pitkä aikaväli	1,3
	Työeläkkeiden sitominen kuluttajahintaindeksiin	Pitkä aikaväli	0,5
	Eläkeiän nostaminen kahdella vuodella	Keskipitkä aikaväli	2
Terveydenhuollon säästöt	Maakuntaveroon siirtyminen	Keskipitkä aikaväli	7
	Vakuutusmalliin siirtyminen	Pitkä aikaväli	

Eläkkeet ja terveydenhuolto säästökuurille

Varakkain sukupolvi säästökuurille

- **Koko hallituskauden mittainen eläkkeiden jäädytys ja pysyvä indeksijarru.**

Toimenpide tuottaisi yli kolmen miljardin euron julkisen talouden säästön vuoteen 2027 mennessä¹¹. Lisäksi tarvitaan indeksikorotuksia jarruttava pysyvä mekanismi, joka varmistaisi kolmen miljardin sopeutusvaikutuksen pitävyyden pitkällä aikavälillä.

- **Työttömyyden ja opiskelujen ajalta kertyvistä eläkekattumista luopuminen.**¹²

Muutokset vahvistaisivat julkista taloutta pitkällä aikavälillä arviolta 1,3 miljardilla eurolla¹³.

- **Työeläkkeiden indeksoinnin muuttaminen kuluttajahintaindeksiin perustavaksi**¹⁴.

Näin työeläkkeet olisi sidottu pääosin kuluttajahintojen kehitykseen monien muiden sosiaaliturvaetuuksien tapaan. Pitkällä aikavälillä muutos toisi noin 0,5 miljardin euron säästöt vuodessa¹⁵.

- **Eläkeiän nostaminen kahdella vuodella.**

Säästön mittakaava olisi noin kaksi miljardia euroa vuodessa. Eläkeiän nostaminen olisi tehokas tapa kasvattaa työllisyyttä keskipitkällä aikavälillä.

Eläkkeisiin kohdistuvilla säästöehdotuksilla olisi mahdollista saada aikaan yli kolmen miljardin euron julkisen talouden säästöt vaalikauden aikana ja pitkällä aikavälillä vähentää kestävyysvajetta peräti seitsemällä miljardilla eurolla yhteensä.

Suomessa eniten varallisuutta on 65–74-vuotiailla¹⁶. Eläkeläisten köyhyysaste sen sijaan on nykyisin pieni.¹⁷ Köyhimmät eläkeläiset eivät saa työeläkettä, vaan kansaneläkettä.

Säästöehdotukset on syytä kohdistaa pelkästään työeläkkeisiin. Monilla työeläkkeensaajilla on nykyään anteliaat eläkkeet sen lisäksi, että he ovat edeltäneitä sukupolvia varakkaampia. Työeläkkeiden indeksikorotukset olivat nopean inflaation vuoksi poikkeuksellisen suuria vuosina 2023 ja 2024. Suuret indeksikorotukset ovat lisänneet myös osaaikaeläkkeiden suosiota¹⁸. Eläkkeiden indeksikorotukset kannustavat jäämään pois työelämästä, jonka myötä julkinen talous heikkenee.

Vuosittain eläkeläisille maksettava summa ei ole säästölippaassa odottamassa maksupäivää. Eläkkeet rahoitetaan suurimalta osin kunkin vuoden työssäkäyvien maksamilla eläkemaksuilla. Käytännössä eläkemaksut syövät valtion ja kuntien kyvyn kerätä lisää verotuloja. Ikärakenteen heikentyessä yhä isompi siivu työllä kerrytetyistä euroista siirretään eläkejärjestelmän tarpeisiin.

Eläkemaksujen korotus on käytännössä sama asia kuin työn verotuksen kiristäminen. Se tekee työllistämisestä ja työllistymisestä vaikeampaa. Koska juuri kukaan ei halua kiristää työn verotusta, eläkemaksujen nostaminen luo painetta keventää ansiotulo-verotusta. Tämä taas johtaa siihen, että eläkejärjestelmän ulkopuolinen julkinen talous heikkenee entisestään. Muiden politiikkalohkojen rooliksi jäi sopeutua siihen, mitä eläkeuudistuksen vaikutuksien jälkeen käteen jäi. Eläkejärjestelmä ei ole kokonaisuus, jota voisi tarkastella irrallaan muusta julkisen talouden kokonaisuudesta.

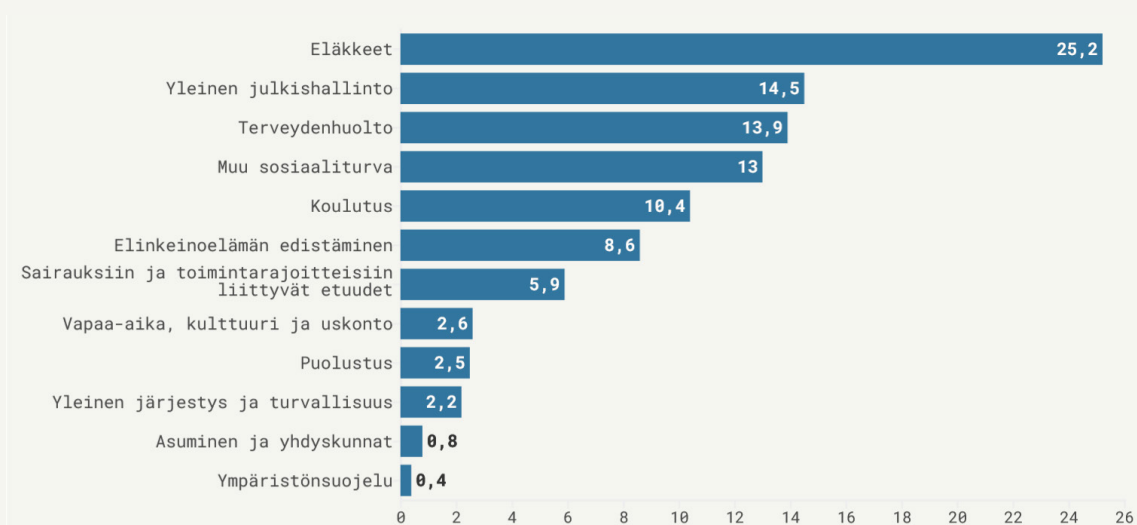

Indeksijäädytys on nopea tapa säästää.

Eläkkeet ja terveys ovat lähes puolet julkisesta taloudesta

Julkisen talouden suurimmat kokonaisuudet ovat eläkkeet ja terveyteen liittyvät menot. Joka neljäs (25,2 %) julkisen talouden euro on eläke-euro. Joka viides julkisen talouden euro on terveyteen liittyvä euro (Terveydenhuollon menot 13,9 % sekä sairauksiin ja toimintarajoitteisiin liittyvät etuusmenot 5,9 %). Muita suuria eriä ovat julkishallinnon yleiset tehtävät²¹ (14,5 %), koulutus (10,4 %) sekä elinkeinoelämän edistäminen²² (8,6 %).

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen menot 2022 (osuus kokonaismenoista, sulautettu, 2022)

Lähde: Tilastokeskus.

Julkisen talouden ongelmia ei voida hoitaa sulkemalla silmiä varsinaiselta syytä: ikääntymiseltä. Kestävyydvajeen taustalla on yksi laskelma yli muiden: 75 vuotta täyttäneiden ikäsidonnaiset menot ovat 60 000–70 000 euroa vuodessa henkilöä kohden. 75 vuotta täyttäneiden määrä on kasvanut 20 vuoden aikana yli 200 000:lla. Kasvu ei tähän pysähdy. Suuret ikäluokat siirtyivät kymmenen vuotta sitten eläkkeelle, ja nyt he siirtyvät asteittain pitkäaikaishoivan piiriin. 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa seuraavan 20 vuoden aikana vielä yli 300 000:lla. Vuonna 2040 Suomessa on yli puoli miljoonaa 75 vuotta täyttänyttä enemmän kuin vuosituhannen alussa. Vanhuuteen kohdistuvat menot ovat kasvaneet 48 prosenttia viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Ansaittujen työeläkeoikeuksien on tulkittu nauttivan perustuslain takaamaa omaisuus- ja eläkeoikeuksia, mutta työeläkkeiden indeksiko-
rotuksiin tämän suoja ei ainakaan aiemmin toteutettujen indeksimuutosten perusteella ulotu¹⁹. Siten työeläkkeiden indeksoinnin muuttaminen on nopeavaikutteinen tapa alentaa maksussa olevia eläkkeitä. Työeläke-
maksun alentaminen antaa mahdollisuuden kerätä valtiontalouteen lisää tuloja kokonais-
veroastetta nostamatta ja näin pienentää jul-
kisen talouden alijäämää.

Eläkeindeksin jäädyttäminen lisäisi toden-
näköisesti tehtyjen työtuntien määrää. Jos odottaa elävänsä pitkään, kannattaa myös jäädyttää eläkkeelle nykyistä myöhemmin tai ker-
ryttää säästöjä²⁰.

Suuret ikäluokat päästettiin liian aikaisin eläkkeelle. Nyt alin eläkeikä on sidottu elin-
iänodotteeseen, mutta liian kevyellä tavalla. Suomessa jää vuosittain eläkkeiden varaan 50 000 työkykyistä suomalaista. Eläköityvät henkilöt ovat terveystensä ja elämäntapojensa puolesta pikemmin myöhäiskeskä-ikäisiä kuin vanhoja. He ovat myös useammin auttajia ja hoitajia kuin autettavia ja hoidettavia.

Terveydenhuoltoon budjettikuri ja vakuutusmalli

- **Kovaan budjettikuriin siirtyminen hyvinvointialueilla ottamalla käyttöön maakuntaverot.** Maakuntaveron käyttöön ottaminen on kiireellinen ensivaiheen toimi, joka tarvitaan joka tapauksessa. Sote-menojen kasvua ei ole mahdollista hillitä yksin valtiovarainministeriön ohjauksella. Pidemmällä aikavälillä sote-menojen kasvun rajoittaminen edellyttää mahdollisimman pikaista päätöstä hyvinvointialueiden maakuntaveron käyttöön ottamisesta.
- **Terveydenhuollon vakuutusmalliin siirtymisen valmistelun aloittaminen.** Siirtymi-

nen vakuutusrahoitukseen perusterveydenhuollossa edellyttää pidempää valmistelua ja kannattaa aloittaa hyvinvointialueen verotuksen käyttöön ottamisen rinnalla. Julkiseen ja yksityisiin vakuutuksiin pohjaava vakuutusmalli yhdistettynä valinnanvapauden mahdollistaa palvelulupauksen määrittämisen, luo tuottajille todelliset kannusteet parantaa tuottavuutta ja ennaltaehkäistä sairauksien kehittymistä. Sote-palveluiden tuottavuuskehityksessä on arvioitu olevan neljän miljardin euron säästöpotentiaali, jos tuottavuus kasvaisi keskimäärin kaksi prosenttia vuodessa vuosikymmenen ajan.²³ Sote-palvelutarpeen myöhentyminen samassa tahdissa kuin elinikä pitenee, vähentäisi kestävyysvajetta kolmella miljardilla eurolla.²⁴

Hyvinvointialueiden talous on kuralla. Heikosti suunniteltu rahoitusmalli on keskeisin syy kasvaviin alijäämiin. Rahoitusmallin ongelma on siinä, että taloudelliset kannustimet ohjaava hyvinvointialuetta väärään suuntaan. Tilanteessa, jossa hyvinvointialueen rahankäyttö ei vaikuta asukkaiden veroasteeseen, on aluepäätäjällä kannuste käyttää kaikki saamansa valtion rahoitus sekä pyrkiä saamaan valtiolta lisää rahoitusta. Valtion on vaikea kieltäytyä myöntämästä lisärahoitusta alueille erityisesti silloin, kun alueille on vaikeuksia perusoikeuksiin liittyvien julkisten palvelujen tuotannossa. Tällaisista pehmeistä budjettirajoitteista on empiiristä näyttöä useista maista ja ongelman on havaittu olevan erityisen relevantti terveydenhuolto-
palvelujen tapauksessa.²⁵

Rahoitusmalli on ongelmallinen myös laadun näkökulmasta. Valtionrahoitukseen perustuvassa järjestelmässä hyvinvointialueilla ei ole mahdollisuutta jakaa tuotannon tehostamisen tai sairauksien ennaltaehkäisyn

Nykyinen sote-malli kannustaa tehottomuuteen.

kautta saavutettuja säästöjä takaisin alueen veronmaksajille. Rahoitusmalli on ristiriidassa hyvinvointialueiden tarkoituksen suhteen: ennaltaehkäisyyn ei kannusteta, tehotomuuteen kannustetaan.

Maakuntaveron käyttöönotto on nykyisen kaltaisessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissä väistämättä edessä. Maakuntaveron on välttämätön, jotta valtion piikki ei olisi auki menojen kasvattamiselle. Jos maakunnan palvelut rahoitetaan pääosin omilla verotuloilla, palveluiden järjestämisestä päättävällä taholla (eli hyvinvointialueen valtuustolla) on vahvat kannusteet olla ylittämättä budjettia. Muussa tapauksessa aluevaltuutettujen pitäisi turvautua verotuksen kiristämiseen, josta äänestäjät eivät pidä. Maakuntaveron käyttöönotto on syytä tehdä veroneutraalisti alentamalla samanaikaisesti valtion tuloverotusta.

Alueiden välille voi myös syntyä kilpailua, kun naapurimaakuntien asukkaat vertailevat eri hallintoja ja niiden onnistumista. Poliitikoilla on kannusteet matkia niitä aluehallintoja, jotka ovat onnistuneet ja välttää niitä ratkaisuja, jotka ovat osoittautuneet huonoiksi. Ilman maakuntaveron tätä tehostamiseen johtavaa kilpailua ei tapahdu. Mikäli hyvinvointialueille ei saada riittävää kannusteita – eli maakuntaveron – on edessä väistämättä hyvinvointialueiden nollaaminen ja uudistuksen uudelleenmuotoilu.

Vakuutusmalliin siirtyminen valmisteille

Perusterveydenhuollon osalta on syytä käynnistää valmistelu eurooppalaiseen vakuutusmalliin siirtymiseksi, sillä se mahdollistaisi siirtymisen kilpailulliseen markkinaan, mahdollistaisi palvelulupauksen määrittämisen ja mahdollistaisi asiakkaiden tarpeita nykyistä paremmin palvelevan perhelääkärijärjestelmän käyttöön ottamisen.

Euroopassa on useita vakuutusperusteisia terveydenhuoltojärjestelmiä. Ne poikkeavat yksityiskohdiltaan, mutta yksi yhteinen asia niissä kaikissa on: Suomen sote-sotkua selkeämpi *palvelulupaus*. Palvelulupaus kuvaa mitä vakuutettu minimissään saa. Tällä hetkellä Suomen perusterveydenhuollon keskeisin ongelma on se, että vastaavaa selkeää palvelulupausa ei ole.

Terveydenhuollon tärkein tehtävä on turvata asiakkaan pääsy terveydenhuollon ammattilaisen luokse. Suomen nykyisessä terveyskeskusmallissa on luvattu pääsy seinien sisään, mutta ei riittävän nopeaa pääsyä lääkärin luokse. Palvelulupauksen puute on johtanut siihen, että julkisen terveydenhuoltoon ei luoteta, vaan apua haetaan muualta. Suomi on päällekkäisten terveydenhuoltojärjestelmien kallis sotku. Kaksi miljoonaa työssäkäyvää suomalaista on vähintään kahden ja pahimmillaan neljän päällekkäisen järjestelmän piirissä. Tavallinen työssäkäyvä voi hoidattaa influenssansa joko terveyskeskuksessa, työterveydenhuollossa tai yksityisellä palveluntuottajalla Kelan tai yksityisen vakuutusyhtiön vakuuttamana. Työterveydenhuollon piirissä on kaksi miljoonaa suomalaista. Kela-korvauksia sai viime vuonna yli kolme miljoonaa suomalaista.²⁶ Lisäksi 1,3 miljoonalla suomalaisella on vapaaehtoinen yksityinen sairauskuluvakuutus.²⁷

Vakuutusyhtiömalli olisi nykymallia yksinkertaisempi ja tehokkaampi ratkaisu. Kaikki suomalaiset olisivat yhden yhteisen palvelulupauksen mukaisesti vakuutettuja. Perustason vakuutusyhtiönä toimisi Kansaneläkelaitos. Kelan ylläpidettäväksi ja poliitikkojen linjattavaksi kuuluisi terveydenhuollon perustaso koskeva palvelulupaus.

Kansaneläkelaitos ylläpitäisi palveluntuottajarekisteriä, johon kaikki kriteerit täyttävät palveluntuottajat voisivat hakeutua. Kansalaisilla ja perheillä olisi valinnanvapaus pal-

veluntuottajan valinnan suhteen. Kela korvaisi palveluntuottajille henkilöä tai perhettä koskevan *perustason maksun*, joka velvoittaisi toteuttamaan palvelun palvelulupauksen mukaisesti. Maksu maksettaisiin aina vuosikohtaisesti, eikä siihen keskeisiltä osin vaikuttaisi se, kuinka paljon suoritteita lopulta tarvitaan.

Rahoitusmalli ohjaisi siihen, että palveluntuottajalla olisi voimakas kannuste toimeenpanna *ennaltaehkäiseviä* toimia. Mitä paremmin asiakkaat tänään voivat, sitä vähemmän palveluita he huomenna tarvitsevat. Rekisteri mahdollistaisi *perhelääkärien* toiminnan, mikä useissa Euroopan maissa on tavanomainen käytäntö. Järjestelmä kannustaisi siihen, että lääkäri tuntee potilaat perheineen hyvin ja pystyy toteuttamaan ennaltaehkäiseviä toimia mahdollisimman osuvasti.

Yksityiset vakuutusyhtiöt voisivat tarjota Kansaneläkelaitoksen perusvakuutuksen rinnalle täydentäviä vakuutuksia. Kansalaiset, työnantajat ja työntekijät voisivat ostaa näitä vakuutuksia tarpeidensa mukaisesti. Nämä kustannukset rahoitettaisiin kuitenkin kansalaisten, työnantajien ja työntekijöiden omasta pussista. Palvelulupauksen mukainen perustaso sen sijaan kerättäisiin sairausvakuutusmaksuilla.

Nykyisen sote-mallin ongelmien korjaamisella voi säästää paljon, etenkin siihen skenaarion verrattuna, että ongelmia ei korjata. Kansalaisille olisi nykyistä selvempää mihin palveluun he ovat oikeutettuja. Työnantajat ja kotitaloudet, jotka haluaisivat täydentää palvelulupauksen mukaista perustaso, voisivat ostaa täydentäviä palveluita. Säästöä syntyisi, kun perustason palveluita koskevista päällekkäisyyksistä päästäisiin eroon ja hoitoon pääsisi keskimäärin aiempaa nopeammin. Nopeampi hoitoon pääsy myöhentäisi erikoissairaanhoidon ja pitkäaikaishoivan tarvetta.

Huomio tehokkaisiin toimiin

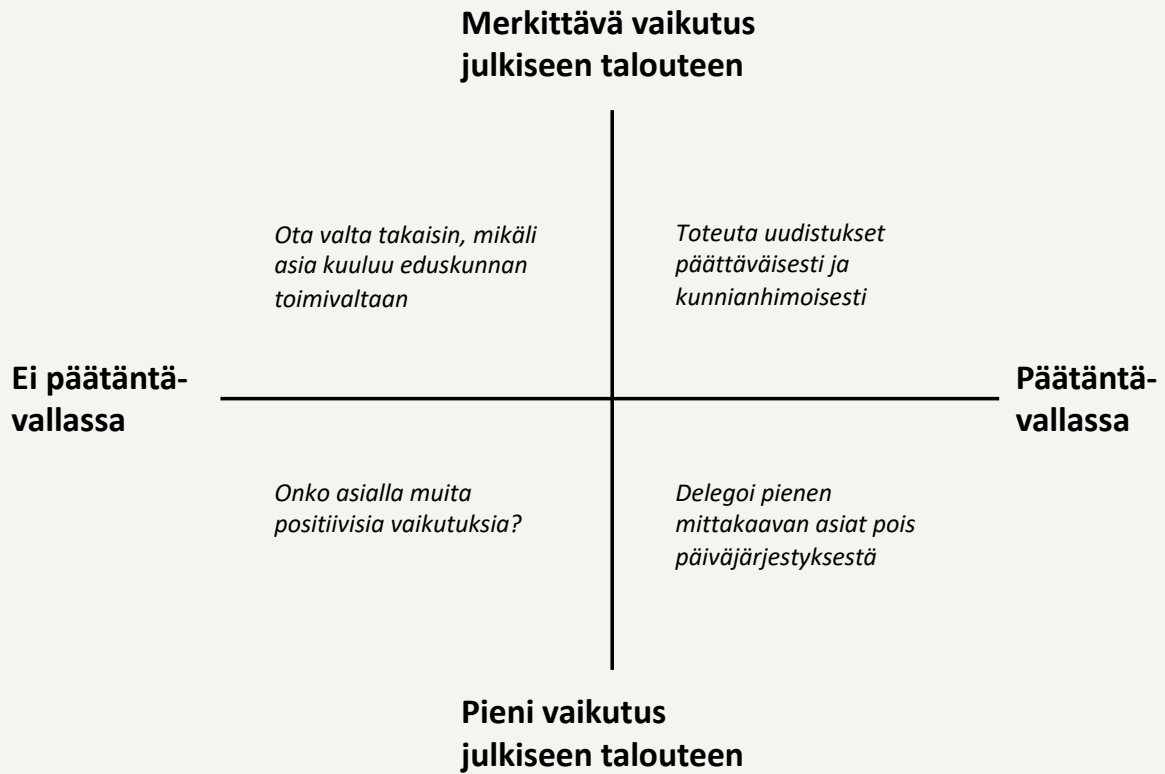
Julkisen talouden tasapainottamisen toimia valittaessa on tärkeää analysoida paitsi ensinnäkin toimien suuruusluokka. Toiseksi on syytä analysoida, millä aikavälillä toimet saavat aikaan todellisia budjettisäästöjä ja millä todennäköisyydellä. Jotkut toimet ovat myös tosiasiallisesti poliittisen päättäjän päätösvalan ulkopuolella tai hyvin vaikeasti aikaansaatavissa. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi työmarkkinareformit, joihin Petteri Orpon hallitus on päättänyt käyttää suurimman osan poliittisesta painoarvostaan vaalikauden aluksi.

Yhtä lailla on hyvä muistaa, että julkinen talous ei ole talouden koko kuva. Kansantaloutta pyörittävät kotitalouksien ja yritysten päätökset kulutuksesta, tuotannosta ja investoinneista, jotka pitkällä aikavälillä luovat perustan vahvalle julkiselle taloudelle. Näin ollen jokin toimi voi olla julkista taloutta vahvistava, mutta heikentää kansantalouden toimintakykyä ja toisinpäin.

EVAn ennen eduskuntavaaleja 2023 julkaistun *Talouspolitiikan johtajan kompassin*²⁸ avulla voidaan arvioida hallituksen talouspoliittisia toimia (Kuvio 4). Oikeassa alarudussa sijaitsevat toimet, joista eduskunta voi päättää, mutta ne ovat mittakaavaltaan pieniä. Vaikutukset julkiseen talouteen on laskettavissa kymmenissä, eikä sadoissa miljoonissa euroissa. Oikeassa yläruudussa ovat toimet, joiden vaikutukset ovat mittakaavaltaan merkittäviä (satoja miljoonia euroja) ja perinteisesti eduskunnan päätöksentekovallassa.

Petteri Orpon hallituksen leikkauskohteita on paljon, mutta ne ovat pääsääntöisesti pieniä (vaikutuksiltaan kymmeniä miljoonia euroja). Merkittävimmät säästöistä ovat työikäisten etuuksien indeksijäädytykset sekä asumistuen leikkaukset, jotka sopeuttavat

Kuvio 4. Talouspolitiikan johtajan kompassi ja siinä käytetyt symbolit

Voimaan hallituskauden jälkeen

Voimaan hallituskauden aikana

Voimaan vuodessa

Positiivinen vaikutus kansantalouden kehitykseen

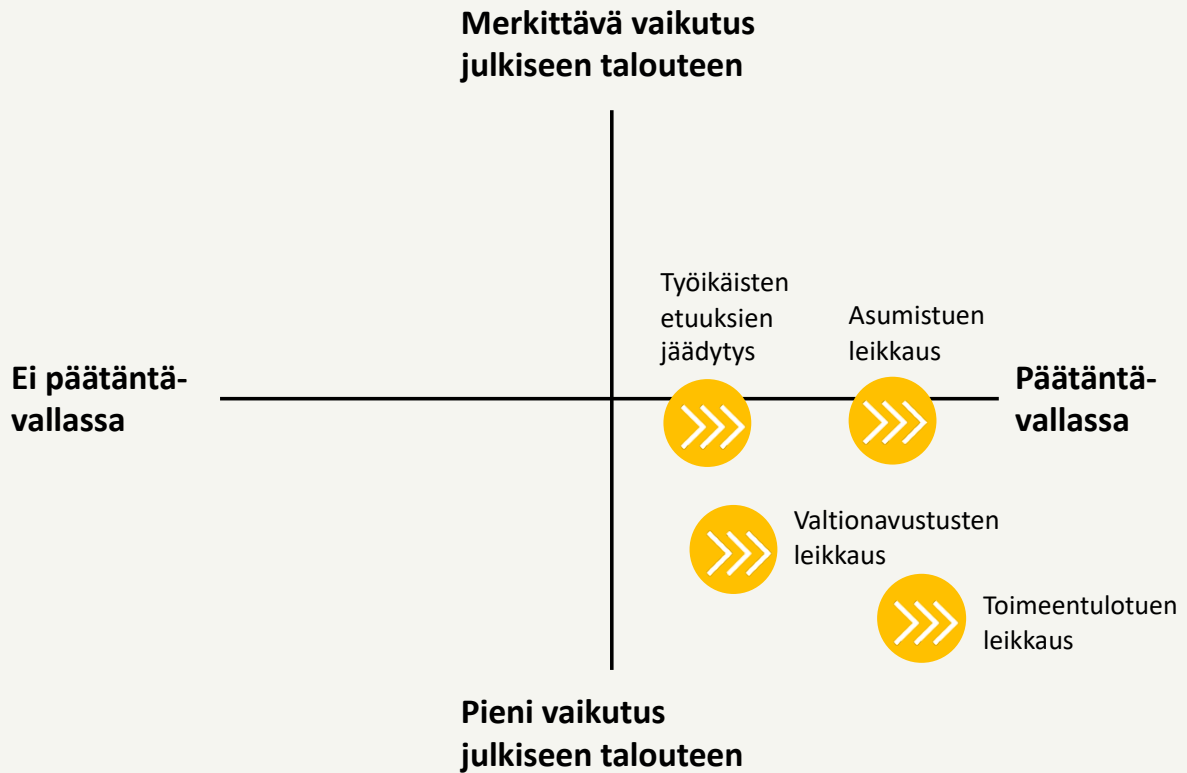

Ristiriitainen vaikutus kansantalouden kehitykseen

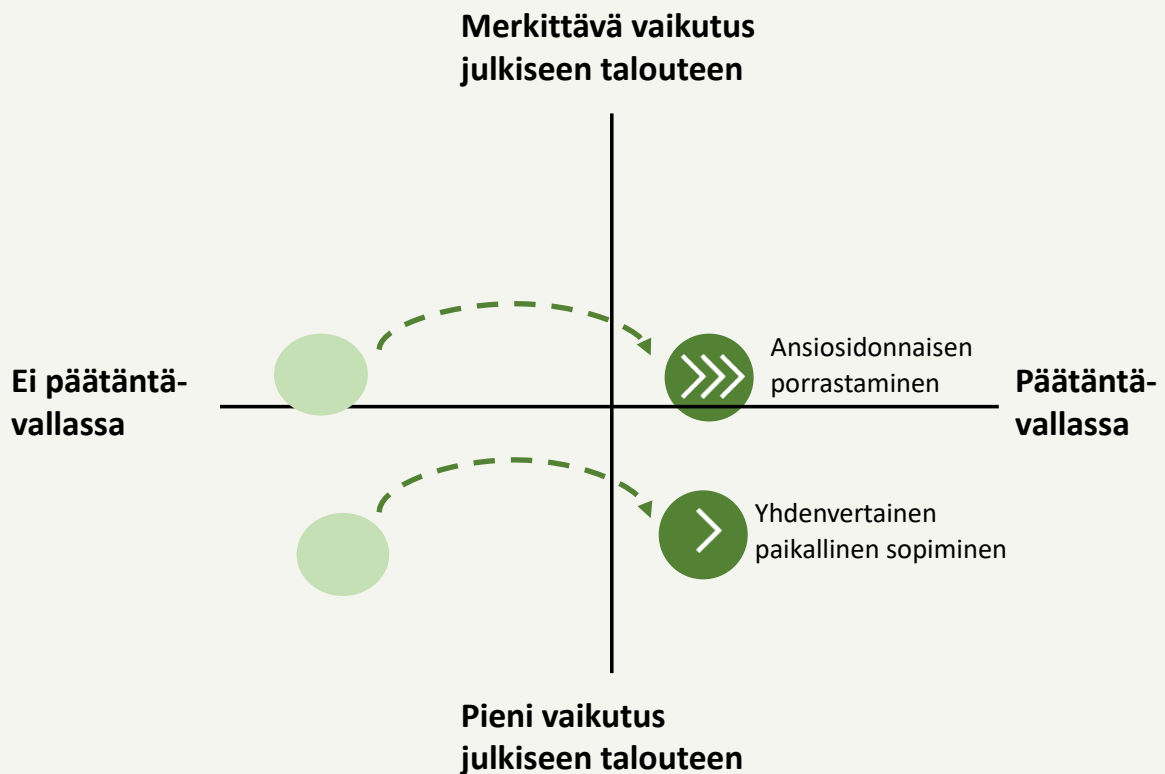

Negatiivinen vaikutus kansantalouden kehitykseen

Kuvio 5. Esimerkki Orpon hallituksen sopeutuksesta

Kuvio 6: Esimerkki demokraattiseen päätöksentekoon palautuvista kokonaisuuksista

julkista taloutta on yhteensä noin 750 miljolla eurolla.

Vaikutus julkiseen talouteen on siis tasapainottava, mutta vaikutus kansantalouden kehitykseen on kuitenkin ristiriitainen. Leikkaukset lisäävät työnteon kannustimia Kela-etuuksien varassa olevilla. Vaikutus kansantalouteen olisi positiivinen, mikäli leikkausten kohteina olevien henkilöiden työnteko kasvaisi. Kela-etuuksien varassa olevien työllistymistodennäköisyydet ovat kuitenkin merkittävästi heikommat kuin ansiosidonnaisen varassa olevilla työttömällä. Mikäli työttömät eivät paremmista kannusteista huolimatta työllisty, ihmisten ostovoimaa heikkenee, mikä vuorostaan vähentää kokonaiskulutusta ja sitä myötä kansantalouden kehitystä (Kuvio 5).

Orpon hallituksen useimmat leikkaukset ovat nopeavaikutteisia, mutta vaikutuksiltaan kohtuullisen pieniä ja kansantaloudellisilta vaikutuksiltaan ristiriitaisia. Poikkeuksena on ansiosidonnaisen työttömyysturvan uudistaminen, jolla on työllisyysvaikutusten kautta positiivinen vaikutus kansantalouteen, ja kohtuullisen suuri budjettivaikutuskin. Kyse on uudistuksesta, joka on aiemmin kuulunut nelikentän vasempaan laitaan: kysymyksiin, joissa päätäntävältä on luovutettu parlamentin ulkopuolelle.

Työmarkkinahallitus ampiaispesässä

Talouspolitiikan johtajan kompassin vasemmissa ruuduissa sijaitsevat toimet, jotka ovat luovutettu eduskunnan päätäntävällän ulkopuolelle. Työmarkkinajärjestöt ovat vuosikymmeniä tosiasiallisesti päättäneet palkkatarkkaisu- ja sosiaalipolitiikasta sekä työmarkkinoihin liittyvästä lainsäädännöstä. Hallituksella ja eduskunnalla on ollut lähinnä kumileimasimen rooli.

Orpon työmarkkinahallitus on kuitenkin ryhtynyt aiemmin mahdollisena pidettyihin reformeihin ja sohaissut työelämäkysymysten ampiaispesään. Ansiosidonnainen työttömyysturva ja paikallisen sopimisen soveltamisalan laajentaminen ovat esimerkkejä siitä, miten Orpon hallitus palauttaa aiemmin tosiasiallisesti työmarkkinajärjestöille kuuluneita kokonaisuuksia demokraattisen päätöksenteon piiriin.

Uudistukset vähentävät työmarkkinaosa-puolten valtaa ja lisäävät eduskunnan valtaa. Lisäksi ne edistävät kansantalouden suorituskykyä merkittäväällä tavalla (Kuvio 6). Ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavien taloudelliset kannustimet työllistyä ovat Kelan työttömyystukia saavia heikommat²⁹ ja edellytykset työllistyä paremmat. Uudistus lisää Kelatukien leikkauksia todennäköisemmin työllisyyttä. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan uudistaminen on esimerkki toimesta, joka on samaan aikaan nopeasti vaikuttava leikkaus ja pidemmällä tähtäimellä vaikuttava työllisyyttä lisäävä reformi.

Paikallisen sopimisen yhdenvertaisten edellytysten parantaminen on omiaan lisäämään kansantalouden kasvua, koska se mahdollistaa esimerkiksi yrityskohtaisten palkkausjärjestelmien sekä työaikajärjestelyiden räätälöinnin paikallisten tarpeiden mukaisesti.^{30,31}

Työmarkkinoiden joustavuuden ja ihmisten liikkuvuutta edistävät toimet ovat talouspoliittisesti perusteltu painopiste, koska tutkimusten³² mukaan työn ja pääoman tehoton kohdentuminen yritysten kesken on keskeisin työn tuottavuuskasvua heikentävä tekijä Suomessa. Toimien vaikutus julkisen talouden kestävyysasteen on kuitenkin rajallinen, ja niiden vaikutus tulee viiveellä. Vaikka ne ovat kansantalouden kannalta tärkeitä uudistuksia, ne eivät riitä julkisen talouden sopeuttamiseen tavoitellussa aikataulussa. Riskinä on,

että Orpon hallitus käyttää valtaosan poliittisesta painoarvostaan työmarkkinatoimien ampuaispesän pöyhimiseen. Toisaalta, parhassa tapauksessa hallituksen periksiantamattomuus voi antaa rohkeutta toteuttaa myös julkisen talouden tasapainottamisen kannalta välttämättömiä ja riittävän nopeasti vaikuttavia lisätoimia.

Keinovalikoimaa on jäljellä

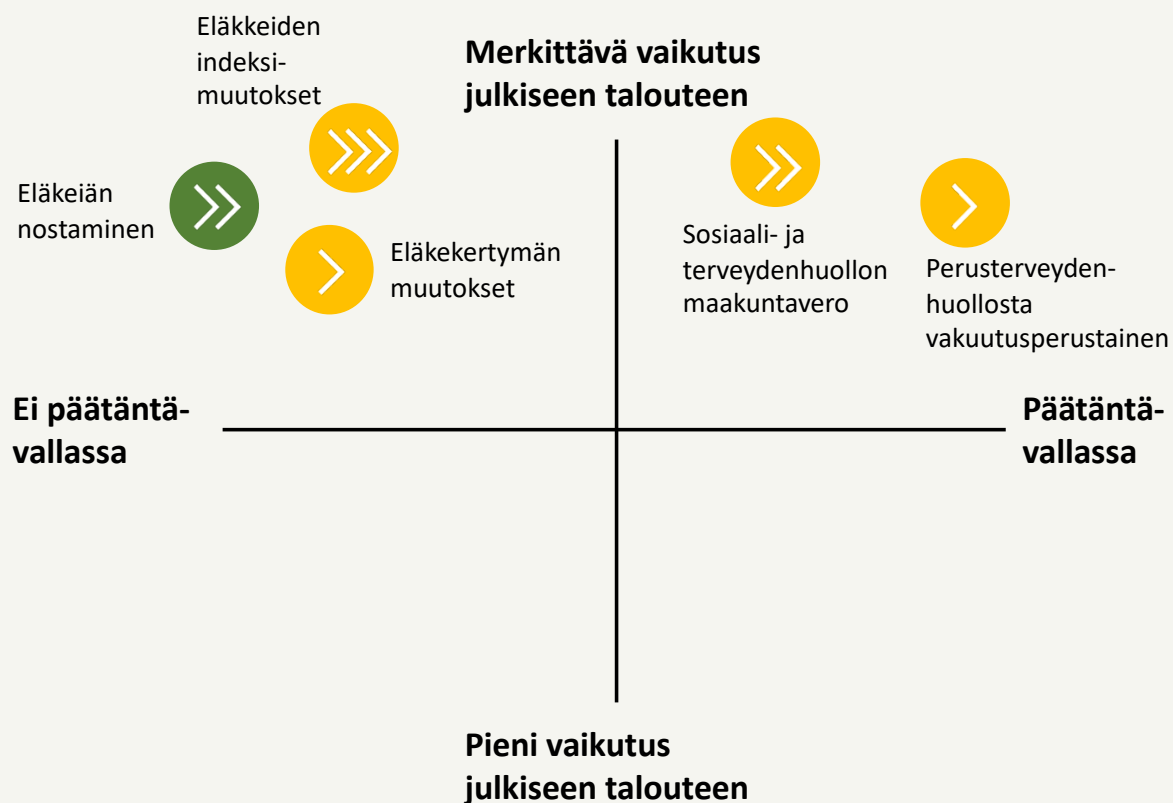
Julkisen talouden tasapainottamisen kannalta tarvitaan hallitusohjelmassa päätettyjen säästötoimien lisäksi isoja ja nopeasti vaikuttavia leikkauksia, reformeja ja veromuutoksia. Keskeisimmät näistä ovat edellä (ss. 7–11) esitellyt eläkeleikkaukset sekä terveydenhuollon rahoituksen reformit sosiaali- ja terveydenhuollon menojen hillitsemiseksi (Kuvio 7).

Näiden lisäksi hallituksella on työkalupakissaan käytössä muitakin reformeja, leikkauksia ja veromuutoksia, joiden käyttämisestä kannattaa harkita osana kestävyysvajeen tilkitsemisen urakkaa (Kuvio 8).

• **Maahanmuuttopolitiikan uudistaminen työllisyyttä edistäväksi.** Valtiovarainministeriön arvion³³ mukaan pysyvä nettomaahanmuuton kaksinkertaistuminen (työllisyysasteen pysyessä vakiona) vähentäisi kestävyysvajetta kahdella miljardilla.

Olennaista on arvioida maahan pyrkivän todennäköisyyksiä työllistyä tai työllistää. Osajista kilpailevat maailmalla kaikki muutkin, joten on keskityttävä tekemään Suomeen muutto mahdollisimman helpoksi osajille ja edistettävä perheiden viihtymistä. Tehokas ja nopeasti vaikuttava tapa uudistaa maa-

Kuvio 7. Tarvittavat tositoimet

hanmuuttopolitiikkaa työllisyyttä edistäväksi olisi työnhakuviisumin³⁴ käyttöön ottaminen. Sen puitteissa maahantulijalla olisi mahdollista etsiä ja tehdä töitä sekä käynnistää yritystoimintaa, mutta sosiaaliturvaan ei olisi oikeutta. Maassa jo olevien ulkomaalaistaustaisten työllisyyttä kannattaa edistää siirtämällä kotoutumista kohti työelämää, keventämällä kielitaitovaatimuksia ja poistamalla kotihoidontuki.

• **Arvonlisäverokantojen yhdistäminen.**

Arvonlisäverokannat yhdistämällä voitaisiin saavuttaa arviolta 2,8 miljardin lisäverotulot.³⁵

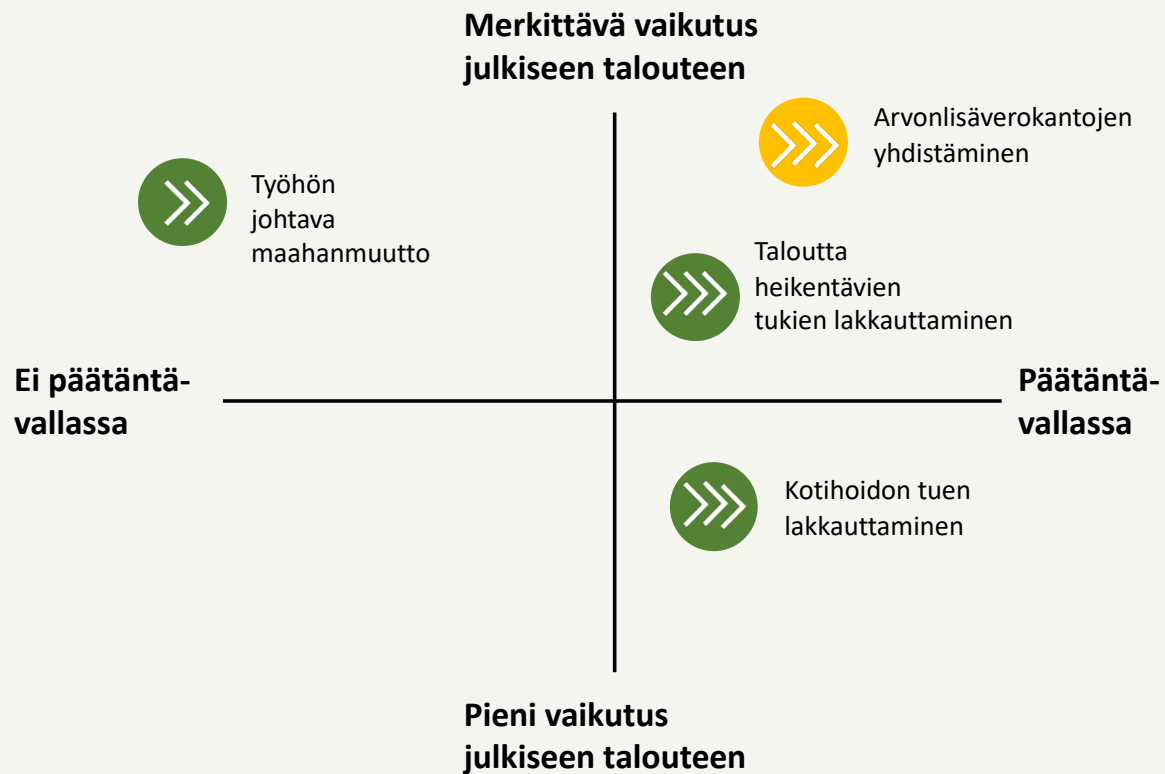
Verojärjestelmän näkökulmasta verotuottojen kasvattamiseksi paras keino olisi alennettujen arvonlisäverokantojen korottaminen. Arvonlisävero haittaa myös talouskasvua

vähemmän kuin työn verotus. Arvonlisäverokantoja on usein perusteltu tulojaollisilla seikoilla, vaikka suuri osa niiden kautta myönnettävästä tuesta kohdistuu keski- ja suurituloisille, ja pienituloisia voitaisiin tehokkaammin tukea muilla tavoin³⁶

Kulutusverojen kiristäminen antaisi myös tilaa toteuttaa kasvuun kannustavia veronalennuksia kuten yhteisöverokannan alentamisen tai uusiin investointeihin kohdistuvan niin sanotun verohyvityksen toteuttamisen.³⁷ Yhteisöveron alentaminen samaan aikaan alv-kantojen yhdistämisen kanssa ei tuottaisi nettona lisäverotuloja, mutta vauhdittaisi kansantalouden toimintaa.

• **Taloutta heikentävien tukien lakkauttaminen.** Kustannusperusteisia tukia on yhteensä

Kuvio 8. Mahdollisia lisäsäästöjä

noin 3,3 miljardia euroa. 1,1 miljardin euron säästövaikutus syntyisi, jos tukia leikattaisiin kolmanneksella.

Viimeaikaisten tutkimusten³⁸ mukaan resurssien kohdentumisen vääristymä on tärkein tuottavuuskasvua hidastava tekijä Suomen yrityssektorilla. Väärin kohdistuvien yritystukien ongelma on se, että työvoimaa ei siirry riittävästi alhaisemman tuottavuuden yrityksistä korkeamman tuottavuuden yrityksiin. Alhaisen tuottavuuden yritykset nostavat tukia, jotka paikkaavat heikkoa tuottavuutta. Samanaikaisesti uudet korkean tuottavuuden yritykset eivät pääse kasvamaan riittävän nopeasti vauhdittaakseen tuottavuuden kasvua Suomessa. Yritystuilla tulisi tukea talouden uudistumista, ei nykyisen markkinatilanteen ylläpitämistä.

Uudistavien tukien osuus kaikista yritystuista on vain noin 10 prosenttia. Yli 60 prosenttia tuista kohdentuu kustannusperusteisesti kustannuskilpailukyvyyn säilyttämiseen³⁹. Talouskasvun näkökulmasta yritystuilla ei lähtökohtaisesti tulisi tukea kannattamattoman toiminnan säilymistä.

Kustannusperusteisia tukia tulisi tästä syystä supistaa vähintään kolmanneksella hallituskauden aikana.

• **Kotihoidontuen poistaminen.** Etuuden hintalappu on 240 miljoonaa euroa.⁴⁰

OECD on useaan kertaan kehottanut Suomea luopumaan kotihoidontuesta, joka luo kannustimen pienten lasten äideille pysyä kotona. Äidin työllistyminen helpottaa hänen toimeentuloaan ja kotoutumistaan yhteiskuntaan sekä parantaa lasten pärjäämistä koulussa ja myöhemmin työmarkkinoilla. Juuri äitiys näyttääkin laskevan vieraskielisten työllisyyttä selvästi⁴¹.

Lasten kotihoidon tuen vaikutukset ovat negatiivisia erityisesti äideille, mutta myös lapsille. Tämä vaikutus syntyy siitä, että kotihoidon tuki ei ole pelkästään tulonsiirto vaan myös ohjaa vanhempien päätöksiä pidempään kotihoitojaksoihin ja pois työelämästä⁴². Tuen poistaminen vahvistaisi julkista taloutta, kun etuusmenot vähenisivät ja äitien työllisyys ja elinkaaren aikaiset tulot paransivat.

Viitteet

- 1 Talouspolitiikan arviointineuvosto (2024).
- 2 Suomen Pankki (2023).
- 3 Valtiontalouden tarkastusvirasto (2023).
- 4 Valtiovarainministeriö (2023).
- 5 Suomen Pankki (2023b).
- 6 Pyykkönen (2023).
- 7 Valtioneuvosto (2023).
- 8 Talouspolitiikan arviointineuvosto (2023).
- 9 Laskelmissa oletetaan, että työttömyyden vähentymisestä seuraa julkiseen talouteen 23 000 euron nettohyöty työllistyvää henkilöä kohden. Oletus on optimistinen suhteessa siihen, mikä työttömyysetuuksilla olleiden työllistymisen jälkeiseen keskimääräiseen palkkataso on. Mikäli työttömyysetuuksilla olevat työllistyvät matalapalkkasektorille voi työttömyyden vähentymisestä syntyvä nettohyöty olla lähempänä 13 000 euroa/henkilö kuin 23 000 euroa/henkilö. Tällöin julkisen talouden sopeutusvaikutus olisi yhden miljardin euron luokkaa.
- 10 Ibid.
- 11 Yle (2023).
- 12 Kaikkia etuuksia pitäisi oikeudenmukaisuussyistä kohdella samalla tavoin. Ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta ei tulisi kertyä eläkettä vastaavalla tavalla kuin Kelan maksamista työttömyysetuuksista ei tällä hetkellä kerry.
- 13 Valtiovarainministeriö (2023b).
- 14 Pyykkönen ja Pyykkönen (2021).
- 15 Valtiovarainministeriö (2023b).
- 16 Tilastokeskus (2016).
- 17 Varallisuus karttuu pitkällä aikavälillä säästämisen, arvonnousun, perintöjen ja muiden pääomansiirtojen seurauksena. Kun huomioidaan eläkeläisten nettovarallisuus (ml. asuntovarallisuus), on eläkeläisten köyhyysaste 3,8 prosenttia. Törmälehto (2012).
- 18 Suomen Pankki (2023b).
- 19 Valtiovarainministeriö (2023b).
- 20 Ibid.
- 21 Yleiseen julkishallintoon luetaan useita eri kokonaisuuksia, kuten esimerkiksi julkisen hallinnon toimeenpanon liittyvät menot sekä julkisen velan hoitoon liittyvät taloustoimet.
- 22 Esim. maataloustuet.
- 23 Hetemäki (2018).
- 24 Valtiovarainministeriö (2022).
- 25 Kortelainen ym. (2021).
- 26 Kela (2024).
- 27 Finanssiala (2023).
- 28 Pyykkönen (2023).
- 29 Puonti ym. (2022).
- 30 Kuosmanen ja Maczulskij (2022).
- 31 Paikallisessa sopimisessa ei ole kyse työntekijöiden palkkojen polkemisesta. Esimerkiksi metsäteollisuudessa ja ohjelmistotalalla neuvottelujärjestelmän hajautuminen ei ole laskenut palkkoja. Ks. Kauhanen (2023).
- 32 Kuosmanen ja Maczulskij (2022).
- 33 Valtiovarainministeriö (2022).
- 34 Kurronen ja Pyykkönen (2021).
- 35 Pyykkönen (2023).
- 36 Verokartoitus (2023c).
- 37 Kujanpää (2024).
- 38 Kuosmanen ja Maczulskij (2022).
- 39 Työ- ja elinkeinoministeriö (2017).
- 40 Kela (2023).
- 41 Kurronen ja Pyykkönen (2021).
- 42 Gruber ym. (2022).

Lähteet

- Finanssiala (2023). Sairausvakuutustilasto, Finanssiala (2023). <https://www.finanssiala.fi/aiheet/sairauskuluvakuutustilastot/#/>
- Gruber, J., Huttunen, K. ja Kosonen, T. (2022). Paying Moms to Stay Home: Short and Long Run Effects on Parents and Children, Vatt Working Papers 151, <https://www.doria.fi/handle/10024/186210>
- Hetemäki, M. (2018). Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen vaikutuksista sosiaali- ja terveydenhuollon menoihin, Muistio eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle, sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ja tarkastusvaliokunnalle 16.5.2018, valtiovarainministeriö, <https://vm.fi/-/keskustelu-sote-saastoista-auttanut-kohdistamaan-huomiota-olennaisiin-kysymyksiin>
- Kela (2023). Kelan tilastollinen vuosikirja 2022, <https://tietotarjotin.fi/julkaisu/2059994/kelan-tilastollinen-vuosikirja>
- Kela (2024). Lääkekorvaukset kasvoivat vuonna 2023, mutta aiempaa maltillisemmin, <https://www.kela.fi/ajankohtaista-yhteistyokumppanit/606189/laakekorvaukset-kasvoivat-vuonna-2023-mutta-aiempaa-maltillisemmin>
- Kauhanen, A. (2023). Neuvottelujärjestelmän hajautuminen ei laskenut palkkoja: Tuloksia metsäteollisuudesta ja ohjelmistoalalta, ETLA Muistio No 121, <https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-121.pdf>
- Kortelainen, M., Kotakorpi, K. ja Lyytikäinen, T. (2021). Hyvinvointialueiden rahoitusmallin kannustinvaikutukset, Kansantaloudellinen aikakauskirja – 117 vsk. – 2/2021, https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2021/06/KAK_2_2021_WEB-69-76.pdf
- Kujanpää, E. (2024). Kasvun sytykkeet – Kahdeksan veroehdotusta investointien houkuttelemiseksi, <https://www.eva.fi/blog/2024/02/28/kasvun-sytykkeet-kahdeksan-veroehdotusta-investointien-houkuttelemiseksi/>
- Kuosmanen, T. ja Maczulskij, T. (2022). Kasvuyrittäjäyys, yritysten uudistuminen ja työvoiman liikkuvuus tukemaan tuottavuuskasvua, Policy Brief 2022:18, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta, <https://www.utupub.fi/handle/10024/161849>
- Kurronen, S. ja Pyykkönen, J. (2021). Jäähyväiset nuivuudelle – Näin maahanmuutto pelastaa Suomen, EVA Analyysi No 100, <https://www.eva.fi/blog/2021/11/02/osaajien-houkuttelu-suomeen-edellyttää-uutta-tyonhakuviisumia/>
- Puonti, P., Kauppi, E., Kotamäki, M. ja Ropponen, O. (2022). Kannustinloukut Suomessa, ETLA Raportti No 124, <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-124.pdf>
- Pyykkönen, J. (2023). Talouspolitiikan johtajan kompassi – Neljä vaihtoehtoa julkisen talouden sopeutukseen, EVA Analyysi No 118, <https://www.eva.fi/blog/2023/02/13/nelja-vaihtoehtoa-julkisen-talouden-sopeutukseen/>
- Pyykkönen, J. ja Pyykkönen, T. (2021). Uusi sukupolvisopimus – Eläkeuudistus, joka pelastaa julkisen talouden, EVA Analyysi No 97, <https://www.eva.fi/blog/2021/08/31/uusi-sukupolvisopimus-on-eläkeuudistus-joka-pelastaa-julkisen-talouden/>
- Suomen Pankki (2023a). Julkisen talouden suunnanmuutos odotettuakin vaikeampaa, <https://www.eurojatalous.fi/fi/2023/6/julkisen-talouden-suunnanmuutos-odotettuakin-vaikeampaa/>
- Suomen Pankki (2023b). Suomen talouden ennuste, joulukuu 2023, <https://eurojatalous.studio.crasman.cloud/file/dl/a/FY0nuA/endEaMGCBpApHj-gwEetnA/ET623.pdf>
- Talouspolitiikan arviointineuvosto (2024). Economic Policy Council Report 2023, <https://talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/raportit/vuosiraportit/raportti-2023/>
- Tilastokeskus (2016). Nettovarallisuus korkein 65–74-vuotiailla, https://www.stat.fi/til/vtutk/2016/vtutk_2016_2018-06-05_kat_002_fi.html
- Törmälehto, V.-M. (2012). Varallisuuden huomioon ottaminen tarkentaa tietoa köyhyydestä. Hyvinvointikatsaus 4/2012, https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_001.html?s=0
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2017). Virkamiesselvitys yritystuista ja niiden vaikutuksista, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 22/2017, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79863>
- Valtioneuvosto (2023). Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/liitteet>
- Valtiontalouden tarkastusvirasto (2023). Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2023, Valtiontalouden tarkastusviraston eduskunnalle annettavat kertomukset K 21/2023 VP, <https://www.vtv.fi/julkaisut/finanssipolitiikan-valvonnan-raportti-2023/>
- Valtiovarainministeriö (2022). Taloudellinen katsaus – Syksy 2022, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:58, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164334>
- Valtiovarainministeriö (2023a). Taloudellinen katsaus – Talvi 2023, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:95, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165331>
- Valtiovarainministeriö (2023b). Julkisen talouden meno- ja rakennekartoitus – Talouspolitiikka, Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2023:13, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164695>
- Valtiovarainministeriö (2023c). Verokartoitus 2023 – Verotus, Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2023:15, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164690/2023_VM_15.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Yle (2023). Analyysi: Saavuttaako tuleva hallitus tavoitteensa eläkkeitä leikkaamalla? Näin paljon indeksijäädytys tuottaisi, <https://yle.fi/a/74-20030660>

eva

Elinkeinoelämän valtuuskunta

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä.

EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta
www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) ISSN 2342-0782 (PDF)